

Kiss Ferenc emlékének ébresztése Szilsárkányban

A szülőföldhöz való érzelmi kötődés – a nemes értelemben vett szocialista lokálpatriotizmus – számai szerteágazóak. Erősíthetik e szálakat lakóhelyünk – és annak környéke – természeti szépségei, történelmi nevezetességei, és – kiemelkedően – az ott született vagy ott élt szellemi nagyságaink életútjához kapcsolódó tárgyi emlékek: szobrok, a róluk elnevezett intézmények, emléktáblák és házak. A közösségi emlékezetnek e hagyománytisztelő formáit számos helységünkben megfigyelhetjük hazánkban. A kezdeményezések valóra váltásában kiemelkedő szerepet játszott mindenütt a honismereti mozgalomba tömörült lelkes, helyi lokálpatrióták serege.

Hazánk szellemi térképén levő „fehér foltok” egyikét fedették föl most a Győr-Sopron megyei Szilsárkányban, amikor megkezdték a kis falucska nemzetközileg is elismert nagy fia, Kiss Ferenc erdőmérnök emlékét föltámasztani. A „szegedi erdők atyjá”-nak – ahogy méltán nevezte őt jó barátja, Móra Ferenc – korszakalkotó érdemeit jól ismerik és tisztelik a szakmai berkekben, a Tisza-parti városban 1960-ban róla nevezték el az Erdészeti Szakközépiskolát, amelynek parkjában kőbe vésett emlékszobrot is emeltek tiszteletére. A szülőfaluban viszont teljesen elfeledték, családjának leszármazottai elköltöztek a kis rábaközi helységből, szülőháza idegen kézbe került.

1973-ban kerültem a Rábaközbe, Csornára. Szilsárkány innen 10 km-re fekszik, a 86-os főút mellett. 1976-ban közérdekű bejelentéssel fordultam a Szilsárkányi Községi Közös Tanáchoz és az Országos Erdészeti Egyesülethez, hogy állítsanak Kiss Ferencnek emléktáblát szülőfalujában. Idős helybeliek segítségével sikerült megtalálnunk a Kiss család egykori lakóházát, amelyben a neves erdőmérnök született. A Rákóczi utca 6. számú épülete, melyben a nyolcvan év fölötti, özv. Németh Lajosné lakik, bizony már igen romos állapotban volt: a falak málladoztak, nádfedeles tetején becsurgott az esővíz és a hólé. Tekintettel a ház romos voltára, úgy döntöttek az illetékesek, hogy nem ide, hanem a háztól nem messze álló volt evangélikus iskola (jelenleg a községi óvoda) falára szerelik föl a márványtáblát. (Kiss Ferenc is ebben az épületben végezte elemi iskolai tanulmányait.)

Az emléktábla ünnepélyes fölavatására 1977. április 24-én került sor. Avatóbeszédet dr. Madas András – akkor az Országos Erdészeti Egyesület elnöke – mondott. Egy küzdelmes, de eredményekben csodálatosan gazdag életút elevenedett meg a szépszájú ünneplő közönség előtt. Kiss Ferenc 1960. április 24-én született Szilsárkányban. Édesapja, Kiss Zsigmond, nyolc gyermeket nevelt fel. Ferenc volt a legidősebb. Az elemi iskola befejezése után a soproni evangélikus liceumban folytatta tanulmányait, ahol 1879. június 27-én érettségizett. A gimnázium után beiratkozott a Selmecbányai Erdészeti Akadémiára,

ahol három esztendeig tanult, mindvégig ösztöndíjjal. 1882-ben szerezte meg oklevelét. Rövid magánuradalmi és minisztériumi szolgálat után 1885 decemberében került Szegedre, amikor a Tisza-parti város „siralmas állapotú, leromlott erdeit” az államkincstár kezelésébe adta. Kiss Ferenc neve ettől kezdődően fonódott egybe az alföldi homok beerdősítésének nehéz munkájával.

Magas szintű szaktudását, kivételes szorgalmát évtizedekre e kérdés elméletének és gyakorlatának megoldására fordította. Úttörő jelentőségű volt az a megállapítása – még nemzetközi vonatkozásban is –, mely szerint a homoktalajok minősítését a rajtuk tenyésző *talajjelző* növénytársulások alapján határozta meg, mivel az ősnövényzet fontos támpont az erdésznek: ennek alapján lehetett kiválasztani az ültetendő fafajokat! A futóhomok romboló hatásának megakadályozására elsőként telepített 540 kh védőerdőt Szeged köré, amely tulajdonképpen a mai zöldövezet feladatát is ellátta. Állandóan hangsúlyozta a hazai nyárfafajok erdőgazdasági jelentőségét. A nagy lendülettel meginduló erdőültetések szaporítóanyaggyal való ellátására csemetekertet, a gyümölcsfák telepítésére pedig faiskolát létesített. (Ez utóbbival a homoki gyümölcsstermesztés alapjait is lerakta!) Sikrasszállt az akác túlzott telepítése ellen. Példák meggyöző érveléssel bizonyította, hogy nem mindenütt gazdaságos a természetes, helyette a feketefenyőt javasolta.

1913-ban a Földművelésügyi Minisztérium Kiss Ferencet a Nyírségbe küldte, hogy felmérje az erdősítés lehetőségeit. Ebben az esztendőben közölte az Erdészeti Lapok hasábjain azt a tanulmányát, amelyben részletesen beszámolt a homokterületek beerdősítésében elért gyakorlati eredményeiről. „A felsőbb hatóságnak tudásom egész erejével, szaktársaimnak pedig szívemnek a homoki erdők iránt érzett meleg szeretetével ajánlom” – írja bevezetőjében.

Ezekben az években kötött életre szóló barátságot a híres íróval és muzeológussal, Móra Ferencel, aki így jellemezte őt: „Kiss Ferenc az én szememben nem evilágból való ember. Őbenne a fák lelke él, amelynek ura és királya... A szilfa neki adta keménységét, a nyárfa a lágyágát, méltósága a tölgyé, derült nyugalma a juharé, szelíd magyar bánata az akácé... A jósnak olyan atmoszférája árad belőle, hogy az ember maga is jobban érzi magát, ha vele van. Esténként mindig hazakísér a tanyáról szállásomra... – Te bátyám – mondtam neki nyugtalanokodva –, hogy mersz így járni ilyenkor ebben a vadonban? – Nézd druzsám, sose féltem az életben senkitől, mert soha senkihez igaztalan nem voltam. Szinte világitott az arca a sötétben, amikor ezt mondta... ez a szürkefejú ember... azzal játszott a végig az életét, hogy erdőt ültetett a homokba és arca verejtékével kertet csinált a sívó kopárból...”

Munkásságának elismeréseképpen 1939-ben a szegedi tudományegyetem Kiss Ferencet tiszteletbeli doktorává avatta. Ott is hunyt el 1952. június 14-én.

Szilsárcányban – ahonnan elindult életpályája – a nagy tudós emléktáblájának fölavatása utáni baráti beszélgetésen merült fel először, hogy meg kellene menteni szülőházát és emlékparkot kellene köréje létesíteni. A beszélgetést évek múlva példamutató tett követte. Demjén Mihályné, a Szilsárcányi Községi Közös Tanács elnökösszonya fáradtságot és sikertelenséget nem ismerő szervező munkába fogott. Az emlékház és -park gondolatát több szerv önzetlen segítőkészsége is hathatósan támogatta. 1981 őszén az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség védetté nyilvánította Kiss Ferenc szülőházát, mint agrártörténetileg és néprajzilag egyaránt értékes objektumot. A szakemberek elkészítették a ház fölújításnak tervét és költségvetését. A kivitelezési munkákhoz igen nagy anyagi és erkölcsi támogatást nyújtott az Országos Erdészeti Egyesület, a Kisalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, a Szombathelyi Erdőfelügyelőség, a Győr-Sopron megyei Tanács és az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség. Még az ősz folyamán új tetőszerkezetet és nádborítást kapott az épület, elkészült a csaknem háromhektáros emlékpark köré emelt léckerítés. A Szombathelyi Erdőfelügyelőség és a Kisalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság szakemberei társadalmi munkában ültették el a több mint 150 fa- és cserjefajból álló növényanyagot. A parkban – amely körülveszi a házat – gyermekjátszóter is lesz falovakkal, cölöp párral, mászókákkal, hintákkal. A széles sétányok mentén tájba illő padok állnak majd.

Az ünnepélyes avatásra 1982. őszén került sor. A helyi tanács megvásárolta a Kiss Ferenc-szülőházát, amelynek egyik szobáját a nagy erdész életére vonatkozó dokumentumokkal rendezik be. Az érdeklődők ettől kezdődően tekinthetik majd meg Kiss Ferenc szilsárcányi emlékeit, amelyek ugyan évtizedekig homályban voltak a szőlőföldjén, de a széles körű összefogás mégis felfedezte azokat, hogy a hazaszeretet és a haladó múlthoz való érzelmi azonosulás célját szolgálhassa. Köszönet érte mindazoknak, akik tettek valamit az ügy érdekében.

iff. Kálmán Gyula

